

ПРИКАЗ УЏБЕНИКА НАСТАВА СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА У ХХІ ВЕКУ

(Новаковић, Александар. *Настава српског као страног језика у ХХІ веку*. Ниш: Филозофски факултет, 2025)

Историјски посматрано, српски (српскохрватски) језик страним лингвистима погодовао је приликом компаративног приступа у оквиру изучавања словенске и индоевропске граматике, а касније и опште лингвистике. Међутим, услед недостатка адекватног статуса „светских” језика, како Ђ. Оташевић наводи, предавање и учење српског језика као страног „до друге половине двадесетог века било је скромно по обиму”.¹ Убрзани развој информационих технологија унапредио је многе сфере, почевши од свакодневних потреба, па све до запажених достигнућа у научним круговима. У том домену посебно се издваја настава српског као страног језика, чији методички сегмент је од шездесетих година ХХ века до данас умногоме унапређен. То подразумева интензивнији рад на усмеравању њеног кретања, у чему се, између осталих, истиче и уџбеник доц. др Александра Новаковића *Настава српског као страног језика у ХХІ веку*.

Визуелно је дизајниран тако да истакнутим називима савремених дигиталних платформи привуче пажњу, уз беличасти одсјај чворова мреже на тамној површини. Корица уџбеника већ недвосмислено најављује његову улогу путоказа кроз недавно формиран свет методике наставе српског као страног језика. Све оно што се налази унутар уџбеника одговара опису његове спољашњости.

Садржај уџбеника конципиран је тако да обухвата *преговор* аутора, десет *лекција* (како аутор назива поглавља), одељак *умесло закључка*, *индекс појмова*, *рефериса аутора*, одељак *из рецензија* (рецензије проф. др Марине Јањић, проф. др Јелене Максимовић, проф. др Нине Говедар и др Наташе Спасић) и *биографију аутора*. Поред тога што уџбеник обилује мноштвом слика и графикана који прате текст, аутентичним га чини интеграција по једног релевантног кју-ар кода у сваку лекцију, чиме добија хипермедијску функционалност, што поспешује динамичност читања. Приређено је како електронско тако и штампано издање на 170 страна.

У *Преговору* нас аутор укратко упознаје са развојем методике наставе српског као страног језика, истучући појаву новог начина повезивања предавача и ученика – оснивањем виртуелне учионице, чиме су у знатној мери задовољене обе стране. Овим уџбеником аутор жели да *забележи актуелно стање у наставној пракси* краја ХХ и почетка ХХІ века, пратећи њен развојни ток. У овом делу истиче циљну групу: уџбеник је намењен првенствено студентима који похађају курс *Методике наставе српског као страног језика* на Филозофском факултету у Нишу, али и свим заинтересованим предавачима страног језика и знатижељним читаоцима ван стручног усмерања, који желе да сазнају нешто (више) о овој области. Уџбеник је креиран

1 Оташевић, Ђорђе (2014). Приручници за наставу српског језика као страног. Лингвистичке актуелности, 25, 21–30.

месецима, као резултат марљивог рада на практичном унапређењу методике наставе српског као страног језика и сталног информисања о новим постигнућима на том пољу, те се поменутих десет лекција сабрало око исте теме. Након што су у овом уводном делу побројани наслови свих лекција (као и њихова структура: апстракт, кључне речи, увод, методолошке поставке истраживања, анализа резултата истраживања, закључак, питања, задаци и радни налози за проверу знања, цитирана литература и извори, резиме на енглеском језику), скреће се пажња на њихову садржину, у чијем су фокусу предавачи и запажени облици наставе. Уз назначење да је уџбеник писан са жељом да помогне студентима, истраживачима и методичарима, аутор позива читаоце да овом штиву приступе пажљиво, са свешћу да се у њима самима подједнако скривају потенцијални изумитељи нових идеја ове младе научне области. На крају предговора аутор користи прилику да искаже захвалност својој менторки проф. др Марини Јањић, као и осталим члановима рецензентске комисије.

У *првој лекцији (Могућности формалној и неформалној образовања и усавршавања предавача српског као страног језика)* акценат је стављен на образовни профил предавача српског као страног језика, те спецификацијама које чине компетентног предавача, (према мишљењима професора Ранка Бугарског и Николе Кремзера, као и професора Милорада Дешића) обарајући могућност постављања обичног говорника српског језика на позицију предавача. У раду је истакнуто запажање да методика наставе српског као страног језика последњих година стиче статус формалног образовања на универзитетима широм Србије и Републике Српске (у виду акредитованог мастер програма или предмета у оквиру студија националне филологије). Брже овладавање овом материјом могуће је остварити похађањем разних обука, семинара/вебинара и радионица заснованих на дугогодишњим искуствима предавача у настави српског као страног језика, што је обухваћено неформалним образовањем. Аутор посебно истиче значај Центра за српски као страни Филолошког факултета у Београду, Међународни славистички центар и Друштво за српски језик. Наведени су неки од важнијих семинара (*Научни састај слависта у Вукове дане, Курс за усавршавање лектора*), обука (*Српски као страни језик у наставној пракси 1 и Српски као страни језик у наставној пракси 2*) и предавања у оквиру *Рејубличкој зимској семинара* (где аутор поставља кју-ар код као везу до видео-записа). У складу са истакнутим потребом наставника о покретању званичне платформе за обуку и умрежавање предавача, аутор у овом поглављу закључује да би било добро да постоји јединствена организација или центар који би окупљао предаваче српског као страног језика.

У *другој лекцији (Актуелни пројекти неформалној стручној усавршавања предавача српског као страног језика)* аутор се бави структуром и садржајем актуелних вебинара, ради истицања значаја истих у настави српског као страног језика. У оквиру ове лекције кју-ар код нас води до групе на Фејсбуку *Српски језик за странце, ируја за предаваче*, која је представљала полазиште спроведеног истраживања. Анализом су обухваћени следећи програми: *Уновчи знање језика, Постјани мајстор СКС занатла, Српски као страни: материјали без шајни и Менијорски пројекат*. Сагледавши појединачне методологије и одлике начина рада, аутор их сврстава у категорију вебинара/семинара реализованих путем интернета, делећи их на вебинаре намењене упознавању полазника са знањима из ове области и на вебинаре намењене

оснивању (и свему што поспешује рад) сопствених приватних школа. Увек присутна *сврхућност*, *исвећеност* и *колеџијалност* креатора и предавача ових програма наводи аутора на закључак да би било корисно размислити о могућностима њихове акредитације, као и да би било значајно спроводити нова истраживања, јер се број оваквих програма интензивно увећава.

У *трећој лекцији* (*Билтен у настави српској као свраној језика*) аутор сагледава присуство и положај билтена у настави, као (маркетиншког) средства представљања одређених информација. Истраживање базирано на активностима чланова Фејсбук групе *Српски језик за свранце: јруја за предаваче* одговара на питања ко поставља билтене и коме их упућује, у којој форми, са каквом намером и о којим темама. Постављајући кју-ар код везу до пријаве на билтен Јоване Дељанин, аутор се осврће на садржај осам њених билтена (фокусираних на области српске традиције, културе и начина живота на српском говорном подручју), истичући њихову дидактичко-методичку вредност. Премда се билтен у настави користио и раније, закључује се да је савремена технологија олакшала употребу и дељење билтена у настави, а да га предавачи радо примењују, ослањајући се на његов мултифункционални карактер.

У *четвртој лекцији* (*Критеријуми избора модалићетиа учења српској као свраној језика из јерсјективне ученика*) наводе се критеријуми које полазници наставе српског као страног језика узимају у обзир приликом избора предавача и начина учења. Путем упитника спроведеног на друштвеној мрежи *Редит*, где је учествовало 150 испитаника из различитих земаља, дошло се до сазнања да највећи број испитаника бира електронску интерактивну платформу за учење српског језика (уз оправдане разлоге), приликом чега аутор поставља кју-ар код везу до промотивног спота за платформу *AmazingTalker*. Такође, критеријуми око избора предавача су врло високи, али је у пракси показано да се једном изабрани предавач тешко мења. Закључује се да су управо информационо-комуникационе технологије омогућиле овакав тип наставе и допринеле ширењу знања о српском језику са странцима.

У *петтој лекцији* (*Настава српској као свраној језика у јривајним школама*) аутор се бави анализом функционисања приватних школа у којима се реализује српски као страни, а које су, како аутор наводи, настале као последица затварања народних и радничких универзитета. Истраживање је засновано на одговорима руководица/запослених седам приватних школа широм Србије (*Академија Оксфорд*, *Сјудуио за свране језике*, *Master Centre School*, *Edu Corner*, *Modern Talking*, *Berlitz*, *Егукативни центјар Professional English*), а постављена је кју-ар веза до једне од наведених. Разматрани су аспекти попут бројчаног стања запослених у приватним школама, начинима сазнања о отвореној позицији и процесу запошљавања, образовном профилу предавача, потребама за тимским радом, одабиру електронске интерактивне платформе и избору уџбеника (где је посебно истакнут и најслабији сегмент). Аутор верује да би подршка државе и сарадња са универзитетским центрима довела до обостране користи, што потрепљује тезом о *континуираном културном, јолићичком и економском ујицају* приватних школа.

У *шестој лекцији* (*Основни критеријуми зајошљавања предавача српској као свраној језика у јривајним школама*), разматрајући једно од питања Р. Бугарског (*ко би предало да предаје српскохрватски као сврани језик*), аутор истраживање

о стручном профилу предавача српског као страног заснива на одговорима десет оснивача/власника приватних школа (окупљених на Фејсбук групи *Српски језик за стиранце: ируја за предаваче*). Од отвореног конкурса до тренутка запошљавања предавач пролази кроз седам фаза којима је обухваћена процена целокупне личности (професионална и хуманистичка), а као најважније фазе издвојиле су се интервјуисање и реализација пробног часа. С обзиром на неизоставно иницијално образовање, постављена је кју-ар веза до једног рада о том аспекту. У закључку се износи позитиван став о постигнутом учинку програма мастерских студија српског као страног језика, који на *прави начин ирисћујају образовању будућих насћавних кадрова*.

У седмој лекцији (*Основна зајажања предавача о илаћформама за учење српској као стираној језика иућем инћернећа*) аутор анализира функционалност специјализованих платформи (*Preply, iTalki, AmazingTalker* и *Verbling*) за учење српског као страног језика на основу мишљења 50 испитаника (предавача окупљених на Фејсбук групи *Српски језик за стиранце: ируја за предаваче*). Истраживањем су обухваћени разлози за приступ и прекид рада на овим платформама, важност успешног креирања радне биографије (у вези са чим је дата кју-ар код веза), стручна и дигитална оспособљеност, цена часа и вредновање самих платформи од стране предавача (где *Preply* заузима прво место). Драгоценост овог испитивања огледа се у откривању усаглашеног општег става свих испитаника око предности употребе ових платформи у стицању *ирекојойредној радној искућива*, сматрајући то важним делом своје каријере. Крајњи став аутора у вези са употребом платформи у настави јесте потреба за дизајнирањем и спровођењем семинара који ће упознати предаваче-почетнике са техникама рада истих.

У осмој лекцији (*iTakli* у настави српског језика као страног), уз истицање значаја информационо-комуникационих технологија у унапређењу наставе, умрежености предавача и размени стеченог знања, аутор сагледава место и функцију платформе *iTakli*, преузимајући податке 41 радне биографије (искључиво професионалних предавача) веб-сајта поменуте платформе. Навођење знатних погодности ове платформе прати кју-ар веза до званичног упутства за креирање уводног видео-записа. Након обраде њених диференцијалних црта, аутор прави класификацију предавача према иницијалном образовању. Број одржаних часова професионалних предавача наводи аутора на оцењивање ове платформе као јако *йойуларној вида йодучавања*, уз наду да ће овакве платформе достизати већу употребу у будућности.

У девећој лекцији (*Радне биографије предавача српској као стираној језика на илаћформи „Линкдин“*) аутор акценат ставља на сагледавање начина обликовања (првих у претрази) 50 радних биографија на друштвеној мрежи *Линкдин*, продукта савремених технологија. У лекцији су описане основне карактеристике ове специфичне мреже, једноставан поступак креирања профила (у склопу чега се поставља кју-ар веза до видео-упутства) уз неизоставан визуелно-естетски план, промотиван концепт сопственог рада (у циљу формирања *најјачеј брента* и истицања тренутног ангажовања – рада у приватној школи или промовисања сопствене приватне школе), уз обавезан билингвални приступ (подаци се исписују како на српском тако и на енглеском језику). Детаљније је приступљено структури радне биографије (за примере су искоришћени профили Александре Милисављевић и Драгане Василијевић-Ва-

лент), кроз више саставних одељака (*О предавачу* (енг. *About*), *Лиценце и сертификати* (енг. *Licences and Certifications*), *Искусство* (енг. *Experience*), *Пројекти* (енг. *Projects*), *Вештине* (енг. *Skills*), *Препоруке* (енг. *Recommendations*)). Био-наративи писани су јасним, прецизним и формалним језиком, а као важан сегмент креирања профила аутор истиче *прећед истакнутих објава и активности предавача* на мрежи. У завршном делу аутор истиче занимљивост да се интензивно повећава број предавача са завршеним мастер студијама српског као страног језика, као и да ће се, сходно развоју тржишта рада, њихова заинтересованост за овакав вид наставе увећати. На самом крају аутор позитивно оцењује могућност професионалног и функционалног ангажовања ове друштвене мреже у наставне сврхе.

У десетој лекцији (*Предлој пројекта летње школе српској језика и културе Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик на Филозофском факултету у Нишу*) аутор излаже предлог једног општекорисног програма који би се спроводио током двонедељног боравка страних ученика који уче српски језик. Како се редовном наставом не могу обухватити традиционално-културолошки аспекти у целини, замисао летње школе је да кроз унапред осмишљени програм ученици похађају шест предавања и пет радионица заснованих на основним идентитетским цртама српства – *хришћанство, ћирилица, свейородна династија, њисменост, косовски завет*. Поред предавања и радионица, планиране су и друге активности: посете географским локалитетима и културним добрима (датумски одређени обиласци), присуствовање музичком програму и пројекцији филмова, одлазак у ресторане и дружење са студентима српског језика и књижевности. Реализација је планирана током прве половине јула у оквиру десетогодишњег деловања Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик, уз активност свих наставника и сарадника на Департману за србистику Филозофског факултета у Нишу. Како аутор наводи, циљ организовања Летње школе (по узору на овакву наставну праксу колега из земље и иностранства) јесте стицање позитивног утиска о српској земљи и граду Нишу, повратак њему кроз реализације нових (летњих и/или зимских) курсева, што би представљало добру сатисфакцију о раду поменутог Центра (до чијег веб-сајта је постављена кју-ар веза) и његових чланова на унапређењу (методике) наставе српског као страног језика.

У одељку *Уместо закључка* аутор истиче значај развоја информационо-комуникационих технологија у настави српског као страног језика, вредност постојања интернет платформи које омогућавају рад у струци, а посебно активности тржишта рада које се стално мења, те је непходно пратити његова кретања. Сагледавши економско-политичко стање у последњих седамдесет пет година, аутор процењује да (методичку) наставу српског као страног језика чека светла будућност.

У одељку *Индекс појмова* наведени су перманентни и релевантни термини помињани кроз све лекције уџбеника, као и бројеви страница на којима су помињани.

У одељку *Рејистар аутора* пописана су имена свих аутора чији су радови употребљени и бројеви страница на којима се помињу дати радови. Бројчано стање наведених аутора (њих 61) казује о добро постављеној основи и квалитету рада. Сами крај уџбеника чине четири рецензије и биографија аутора.

Након запажених карактеристика, уџбеник доц. др Александра Новаковића *Настава српској као страниј језика у XXI веку* разумљивим и јасним стилом сигурно ће циљној групи бити од велике користи у овладавању овом материјом. Истраживања на којима се рад базира, а која су спровођена током 2023. (3. и 10. лекција), 2024. (1, 2, 5, 6, 7, 8. и 9. лекција) и 2025. (4. лекција) године, уз успешну сарадњу чланова Фејсбук групе *Српски језик за странце, ируја за предаваче*, сведоче о активном процесу праћења актуелног стања наставе српског као страног језика, што одговара називу уџбеника.

Ђурђина П. Кандић²

<https://orcid.org/0009-0005-3462-1547>